

Sygn. akt III AUa 623/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jadwiga Radzikowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Maria Szaroma SSA Ewa Drzymała
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Dubis

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. R.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o wysokość emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy J. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 lutego 2012 r. sygn. akt VII U 2295/11

o d d a l a a p e l a c j ę .

Sygn. akt III AUa 623/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie - Sąd Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. R. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 19 października 2011 r., odmawiającej wnioskodawcy przeliczenia podstawy wymiaru emerytury.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca J. R., (...)

(...), w okresie od 1 lipca 1996 r. do 23 lutego 2007 r. pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy. Do wniosku o przyznanie renty wnioskodawca dołączył

wydane przez Instytut (...) w W. zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 16 października 1996 r. za lata: 1982 – 1988, obejmujące m.in. wynagrodzenie za okresy pracy za granicą ustalone na podstawie zarobków pracowników zatrudnionych na równorzędnych stanowiskach. Decyzją z dnia 29 kwietnia 1999 r. przeliczono wnioskodawcy świadczenie, przyjmując do ustalenia podstawy wymiaru składek przychód, który stanowił podstawę

wymiaru składek z 20 lat kalendarzowych, tj. od stycznia 1969 r. do grudnia 1981 r. oraz od stycznia 1983 r. do grudnia 1989 r. (wnioskodawca przedłożył legitymację ubezpieczeniową z wpisanymi zarobkami za lata: 1968 – 1990, w tym za 1974 r. – (...)zł, za 1975 r. – (...)zł, za 1976 r. – (...)zł, za 1977 r. – (...)zł, za 1978 r. – (...)zł, za 1979 r. – (...)zł, za 1983 r. – (...)zł, za 1984 r. – (...)zł i za 1985 r. – (...)zł.). Od dnia 24 lutego 2007 r. wnioskodawca pobiera emeryturę, do ustalenia podstawy wymiaru której przyjęło przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, tj. z lat: 1969 – 1981 oraz 1983 – 1989. Pismem z dnia 20 lipca 2011 r. wnioskodawca zwrócił się do organu rentowego o ponowne przeliczenie świadczenia poprzez uwzględnienie w przychodzie wynagrodzenia krajowego uzyskanego z tytułu rozłąki w związku z zatrudnieniem poza miejscem zamieszkania, tj. łącznie za okres: od 18 kwietnia 1974 r. do 5 sierpnia 1975 r. – (...)zł, od 1 września 1976 r. do 21 sierpnia 1979 r. – (...)zł, od 24 października 1983 r. do 30 października 1985 r. – (...)zł. W dniu 7 października 2011 r. wnioskodawca przedłożył również pismo z dnia 5 października 2011 r. wydane przez Instytut (...) (następca prawny Instytutu (...)), z którego wynikało, że wpisy dotyczące wynagrodzenia z legitymacji ubezpieczeniowej wnioskodawcy są prawidłowe, a wynagrodzenia wykazane za okres pracy na budowach zagranicznych tj. za lata: 1974 - 1979 oraz 1983 – 1985 obejmują tylko tzw. wynagrodzenie zastępcze ustalone na podstawie zarobków pracowników zatrudnionych na równorzędnych stanowiskach.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy, Sąd Okręgowy przyjął, iż odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie. Odwołując się do dyspozycji art. 22 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1127 ze zm.), Sąd Okręgowy zaakcentował, że przepis ten ma charakter normy szczególnej i stanowi wyjątek od zasady wyrażonej w art. 15 w/w ustawy, w konsekwencji czego dotychczasowa wysokość świadczenia emerytalnego wnioskodawcy została ustalona prawidłowo, albowiem za okresy zatrudnienia wnioskodawcy zostało przyjęte „wynagrodzenie zastępcze” zgodnie z treścią - obowiązującego w tym zakresie na mocy art. 194 powołanej ustawy - § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm.). Tym samym, mając na uwadze treść żądania wnioskodawcy, aby do podanego przez pracodawcę wynagrodzenia zastępczego za okres pracy za granicą obejmujący lata: 1974 - 1979 oraz 1983 – 1985 doliczyć wypłacane mu w tym okresie wynagrodzenie złotowe płatne w kraju, Sąd Okręgowy stwierdził jednoznacznie, że powołane powyżej przepisy nie przewidują dodatkowego doliczenia wynagrodzenia złotowego otrzymywanego w kraju, pomimo tego, że była od niego odprowadzana składka do ZUS. W konkluzji powyższego stanu rzeczy Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku wywiódł wnioskodawca J. R.. Zaskarżając wyrok w całości, wnioskodawca zarzucił, iż został on wydany w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm.), stojące w sprzeczności z aktualnie obowiązującą ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1127 ze zm.), a nadto przy jego wydawaniu nie uwzględniono przeszło 13-letniego zaniechania Rady Ministrów w nowelizacji w/w rozporządzenia. W oparciu o tak sformułowane zarzuty wnioskodawca wniósł w istocie o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez przeliczenie podstawy wymiaru emerytury w oparciu o wniosek z dnia 19 lipca 2011 r. i wypłacenie należności wynikających z przeliczenia wraz z odsetkami, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego. W uzasadnieniu wywodów apelacji wnioskodawca podniósł w szczególności, iż podczas zatrudnienia na budowach eksportowych w latach: 1974-1979 i 1983-1985 uzyskiwane przez niego wynagrodzenie składało się z części walutowej oraz z wypłacanej w kraju części złotowej, przy czym dla wyliczenia podstawy wymiaru emerytury od części walutowej wynagrodzenia ustawa o emeryturach i rentach z FUS przyjęła jedynie - niekorzystne dla pracowników - tzw. „wynagrodzenie zastępcze”, podczas gdy wypłacane z osobowego funduszu plac wynagrodzenie złotowe stanowiło podstawę wymiaru składek odprowadzanych przez zakład pracy do ZUS. Mając powyższe na względzie wnioskodawca zaakcentował, że art. 15 ust. 4 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w sposób jednoznaczny wskazuje na obowiązek uwzględnienia tak zakwalifikowanego wynagrodzenia złotowego w wyliczeniu podstawy wymiaru emerytury. Następnie wnioskodawca podniósł, iż

art. 22 pkt 2 w/w ustawy nałożył na Radę Ministrów obowiązek opracowania w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty dla pracowników zatrudnionych za granicą, lecz pomimo upływu przeszło 13 lat rozporządzenie takie nie zostało wydane. Jednocześnie wnioskodawca uwypuklił, że wymogów aktualnie obowiązującej ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie spełnia „stare” rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r., które pomijając w § 10 pkt 2 wynagrodzenie złotowe, będące podstawą wymiaru składek opłacanych do ZUS, czyni go sprzecznym z art.15 ust. 4 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, będącej w stosunku do rozporządzenia aktem wyższego rzędu. Konkludując wnioskodawca stwierdził, że sprzeczne z ustawą „stare” rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. jako wydane dla potrzeb poprzedniej ustawy emerytalnej z 1982 r., nie może służyć do odmowy uwzględnienia wynagrodzenia złotowego w przeliczeniu podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie w pierwszym rzędzie podkreślić należy, iż przy bezspornym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy oparł się na odpowiednich przepisach prawa, właściwie je zastosował i wyciągnął z nich prawidłowe wnioski prawne.

W szczególności jakichkolwiek wątpliwości nie mogła budzić prawidłowość zastosowania w niniejszej sprawie § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm.) w zw. z art. 194 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1127 ze zm.). Zgodnie z treścią powyższego przepisu, do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS pozostają w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustaw i dekretu wymienionych w art. 195, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami w/w ustawy. Nie jest wątpliwe, że do chwili obecnej nie zostały wydane nowe przepisy wykonawcze, zapowiadane w art. 22 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w myśl którego Rada Ministrów, została upoważniona do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty, uwzględniających m.in. przypadki, w których podstawę wymiaru emerytury lub renty dla pracowników zatrudnionych za granicą ustala się na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikom zatrudnionym w tym okresie w kraju w tym samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę, albo na podstawie kwot ryczałtowych. Jednoznaczne stanowisko w powyższym zakresie zajął Sąd Najwyższy, który w ramach wyroku z dnia 9 stycznia 2012 r., II UK 74/11 (LEX nr 1130386) stwierdził wprost, iż w przedmiotowej sytuacji zastosowanie znajduje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. wydane na podstawie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 22 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), stanowiącego, że Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń, gdy pracownik zatrudniony był za granicą, szczególnie gdy porówna się z jednej strony zakresy delegacji określone w obu ustawach (tj. w w/w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym z 1982 r. oraz w ustawie o emeryturach i rentach z FUS), z drugiej zaś strony treść tych regulacji.

Co więcej, również w wyroku z dnia 4 marca 2010 r., II UK 306/09 (OSNP 2011 nr 17-18, poz. 236) Sąd Najwyższy wskazał, że podstawę wymiaru emerytury pracownika skierowanego do pracy za granicą przed 1 stycznia 1991 r. stanowi wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r., zachowujące moc i znajdujące dalej zastosowanie na podstawie art. 194 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Dodatkowo w tym miejscu za Sądem Najwyższym godzi się zauważyć, iż tzw. wynagrodzenie zastępcze jako podstawę wymiaru dla zatrudnionych za granicą przyjmowano również poprzednio na gruncie § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 marca 1984 r. w sprawie okresów zatrudnienia za granicą i zasad udzielania świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu tego zatrudnienia (Dz. U. Nr 17, poz. 81 ze zm.). Żadne odmienne regulacje, które pozwalałyby przyjmować za podstawę składek wynagrodzenie faktycznie wypłacone w czasie pracy za granicą, nie wynikały ani z obowiązującego wówczas rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicę w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (Dz. U. z 1990 r. Nr 44, poz. 259 ze zm.), ani z uchwały nr 71 Rady Ministrów

z dnia 3 maja 1989 r. w sprawie zasad wynagradzania oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom skierowanym do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług eksportowych (M. P. Nr 14, poz. 106). Nadto, jak dalej zauważył Sąd Najwyższy, granica czasowa stosowania instytucji wynagrodzenia zastępczego do ustalenia podstawy wymiaru w pewnym stopniu koreluje z wprowadzonym później rozwiązaniem zawartym w § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (tekst jednolity: Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.), zgodnie z którym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług eksportowych stanowi przeciętne wynagrodzenie. Co więcej, tak jak dobitnie zaznaczył Sąd Najwyższy, brak jest normy prawnej, według której wynagrodzenia otrzymywane w czasie zatrudnienia za granicą stanowiłyby w pełni (w pełnej wysokości) podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, według tych samych zasad, jakie obowiązują dla zatrudnionych w kraju. Innymi słowy, uprawnione jest stwierdzenie, że tak przepis § 10 rozporządzenia z dnia 1 kwietnia 1985 r. jaki i przepis § 9 rozporządzenia z 29 stycznia 1990 r., dotyczące podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zatrudnianych za granicą, stanowiły regulacje szczególne i samodzielne, skoro wprowadzały inną niż powszechna podstawę wymiaru składek obowiązującą dla zatrudnianych w kraju.

W świetle zaprezentowanego powyżej stanowiska jakichkolwiek wątpliwości nie mogła zatem budzić teza, iż również w przypadku skarżącego - jako pracownika skierowanego do pracy za granicą przed dniem 1 stycznia 1991 r., a konkretnie w okresach: od 18 kwietnia 1974 r. do 5 sierpnia 1975 r., od 1 września 1976 r. do 21 sierpnia 1979 r. oraz od 24 października 1983 r. do 30 października 1985 r. -

- podstawę wymiaru emerytury stanowić mogło tylko i wyłącznie wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent. Jak bowiem trafnie w wyroku z dnia 4 marca 2010 r., I UK 306/09 (OSNP 2011/17-18/236) uwytknił Sąd Najwyższy, z przepisu § 10 w/w rozporządzenia z 1 kwietnia 1985 r. wynika alternatywa rozłączna i jej drugi człon (zdanie z pkt 2 stwierdzające, że „jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed dniem 1 stycznia 1991 r., to do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę”) nie jest uwarunkowany od niespełnienia się normy z pierwszego przepisu (tj. zdania z pkt 1, stwierdzającego, że „jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą, to do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju”). Norma prawna wynikająca z tego przepisu jest zatem taka, że wyłącznie dla zatrudnionych za granicą do końca 1990 r. do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się wynagrodzenie zastępcze, którego wysokość powinien potwierdzić pracodawca, zatrudniający pracownika przed jego wyjazdem za granicę.

W przypadku skarżącego prawidłowość przyjętego dotychczas przez organ rentowy wynagrodzenia potwierdzało w sposób jednoznaczny wydane przez Instytut (...) (jako następcę prawnego byłego pracodawcy skarżącego - Instytutu (...)) pismo z dnia 5 października 2011 r., w treści którego wskazano wprost, iż wpisy dotyczące wynagrodzenia z legitymacji ubezpieczeniowej skarżącego są prawidłowe, a wynagrodzenia wykazane za okres pracy na budowach zagranicznych tj. za lata: 1974 - 1979 oraz 1983 - 1985 obejmują tylko tzw. wynagrodzenie zastępcze ustalone na podstawie zarobków pracowników zatrudnionych na równorzędnych stanowiskach (k. 90 a.r.).

Na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy w żadnej mierze nie wpływał też powoływany przez skarżącego w piśmie procesowym z dnia 3 lipca 2012 r. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2012 r., P 35/10 (OTK-A 2012/7/73).

W ramach przedmiotowego wyroku stwierdzono bowiem wprost, iż § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jedynie w zakresie, w jakim uzależnia ustalenie podstawy wymiaru emerytury lub renty od tego, czy pracownik był zatrudniony w kraju przed wyjazdem za granicę. W przypadku

powyższego wyroku punkt wyjścia stanowiło zatem stwierdzenie, że przedmiotowe rozporządzenie Rady Ministrów z 1985 r. nie określa sposobu ustalania podstawy wymiaru świadczeń w sytuacjach, gdy pracownik przed podjęciem pracy za granicą w ogóle nie pracował w kraju.

W konsekwencji wyrok Trybunału Konstytucyjnego, a konkretnie jego skutek polegał na usunięciu niekonstytucyjnego kryterium, jakim pozostawało "zatrudnienie" lub "brak zatrudnienia" w kraju, przed podjęciem pracy za granicą, jako podstawy dla ustalenia wymiaru emerytury lub renty w stosunku do grupy podmiotów, o jakich mowa w § 10 pkt 2 rozporządzenia z 1985 r., tj. tych zatrudnionych za granicą, których okres zatrudnienia przypadła przed 1 stycznia 1991 r. Dodatkowo podkreślić należy, że również w ramach uzasadniania przedmiotowego wyroku Trybunał Konstytucyjny zasygnalizował, że choć w/w rozporządzenie Rady Ministrów z 1985 r. zostało wydane na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 1-3 i 5 uchylonej już ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, to w oparciu o art. 194 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - z uwagi na niewydanie dotychczas nowego rozporządzenia w przedmiotowym zakresie - rozporządzenie z 1985 r. jest aktem prawnym nadal obowiązującym. W świetle powyższego, wbrew twierdzeniom skarżącego brak było również jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, iż rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (w tym m.in. § 10) jest aktem prawnym pozostającym w sprzeczności z ustawą o emeryturach i rentach z FUS,

w tym z art. 15 ust. 4 pkt 1 tej ustawy, na co de facto wskazywał również przedłożony przez samego skarżącego w ramach pisma procesowego z dnia 26 czerwca 2012 r. - załącznik nr 1, tj. pismo Biura Poselskiego posła na Sejm RP Marka Polaka z dnia 21 czerwca 2012 r. (k. 28-29 a.s.).

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, albowiem zawarte w niej zarzuty okazały się bezpodstawne.